

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' בלק תשפ"ו

בית יעקב

אין נחש וקסם שולטים בישראל

שמושרשים בקדושה

כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כעת
יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל (כב כג).

ומזה מוכח כי לא נחש ביעקב ולא קסם
בישראל. הנה נחש תלוי בבלעם, שזכרו תלוי
בפיו, כמו הנחש, וקסם תלוי בבלק שזכרו תלוי
במעשה קסמים, ואמר עכשו בלעם כי זה העם
לא ישלט בו לא נחש ולא קסם, לפי שאינם
ממינם, כי ישראל שרשם בקדושה עליונה,
ונחש וקסם במדרגה התחתונה שהיא אחר
הריחים, ולא שייך שישלט תחתון בעליון:

מעלת ישראל גדולה מן המלאכים

כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל.
ותדע עד היכן הגיעה מעלתם, שהם יותר
מהמלאכים, שהרי המלאכים שרשם מחיצוניות
העולמות, והצדיקים שרשם מפנימיות
העולמות, נמצא הצדיקים גדולים מהמלאכים,
ובהכרח המלאכים שהם מבחוץ שואלים
להצדיקים שהם מבפנים ויושבים לפני השכינה
ממש מה פעל אל. ומה שאמר כעת, משום
דאורו הדור היה דור דעה שאין כמוהו, שראו
ה' פנים בפנים, ועל זה אמר בלעם, על כעת זה
נאמר שיאמרו המלאכים וישאלו לישראל מה
פעל אל: (פיתוחי חותם)

במשה נמצא הטוב של משה שית ה'בל ובבלעם רק חלק הרע

עוד רמזה לו באמרה שלש רגלים ולא אמרה שלש
פגמים, לרמז רגלים לשון רגלים ממש, וזה לרמז על
משה שרמזו בסופי תבות 'זה שלש רגלים', דהינו זה
משה האיש שאתה רוצה להשתנות עמו, זה שלשה
אנשים יש בו, שהוא ראשי תבות משה שית ה'בל, וכל
הטוב שבהם כלול בו, ואיך אתה שאין בך כי אם הרע
של הבל רוצה להשתנות עמו, ומה רגל אחד אפלו היה
טוב וישר וזקק אינו יכול לעמד בפני שלשה רגלים, רגל
שהוא שבור ורעוע איך יכול לעמד בפני שלש רגלים:

'בלעם' אותיות 'בל עם' ואותיות 'בעמל'

עוד, 'עמל' שרמזהו בראשי תבות 'מה עשיתי לך', כך
אמרה לו, מה שאתה דורש בשמך שהוא 'בלעם' ואתה
אומר שרמזו בו 'בל עם', דהינו שאתה סובר שיש בך
לכלות עם ישראל ולא יהיה עם, לא כך הוא מדרש
שמך, וכך תדרש אותו 'בלעם' אותיות 'בעמל', דהינו
לעמל וריק אתה יג'ע: (פיתוחי חותם)

יראת יעקב

בלעם חשב שינצח כיון שהוא שקול כנגד משה וישראל

דאלו ראית אותו היית משתתחה לו ולא תכה
אותי, ומאחר שלא ראית אותו ואני ראיתיו
תחלה מכאן תדע פחיתותך דלגבי ישראל
לא תועיל, ואדרבא הם ימשלו בך ואתה לא
תמשל בהם:

בלעם חסר דעה והתבוננות וגם כאתון אין ממש

זאת ועוד, אפלו דעת חסרת, דכיון
שמעודך עד היום הזה לא עשיתי לך כן
והיום עשיתי, היה לך להתבונן ולומר
מדעתך מה נשתנה היום הזה מכל הימים,
ומאחר שלא השגת ולא נתבוננת, באיזה
כח אתה הולך לקלל בעלי השנה וידיעה.
ועוד, אם עלי אתה בוטח, גם אני אין בי
ממש, שהרי מאימת המלאך רבצתי תחתך,
ואלו היה בי ובך ממש לא היה המלאך יכול
לעכבני:

בלעם לא יוכל לנצח את משה שאחז בשורש הקדושה כראוי

ואמרה לו, אודיעך עקר הדברים, מה
שאתה חושב בדעתך שאתה משיג כמושה
וכחק ככחו, לא תסמך על סברא זו, אל
תאמין, כי בשווא אתה נחזה, כי הרי שמך
מעיד עליך וישמו מעיד עליו, כי 'משה'
גימטריא 'אל שדי', כי הוא אחז בשורש
הקדושה ובעצמותה ובפנימיותה ממש, ואתה
לא יש בך כי אם חלוק 'שדי' שהוא בק"ם
גימטריא שמך, ואיך תאמר שאתה שוה לו.
וזהו שאמר ותאמר לבלעם, דהינו ראה שמך
מה הוא ומשם תדע מה הוא כחק, כי שמך
בלעם גימטריא בק"ם חלוק 'שדי', ומשה
גימטריא 'אל שדי', ורמזה לו משה באמרה זה
שלש רגלים סופי תבות 'משה', וכיון שהוא
אחז בעצמות 'אל שדי' ממש ואתה באחורים
דאחורים, איך אתה סובר שתהא שוה לו:

סברתו של בלעם היא של שווא ועמל

עוד, מה עשיתי לך גימטריא עם הכולל
'משה' ישראל, וראשי תבות 'מה עשיתי לך'
אותיות 'עמל', אמרה לו עוד, מה שאתה סובר
שאתה משרש הבל ומשה וישראל משרש
הבל ובזה אתה יכול להם, סברתך בטלה
ומבטלת, ובזה רמזה לו ראשי תבות 'עמל',
דהינו סברה זו שאתה סובר של שווא ועמל
היא, כי משה ובני ישראל הם מצד הטוב
ואתה מצד הרע, ואיך ישתנה הרע עם הטוב:

ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה
עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים (כב כח).
מה התועלת בפתיחת פי האתון ומדוע לא אמרה
לו שיחזור

הראשונים זכרונם לברכה הקשו, מה
תועלת יצאה בפתיחת פי האתון, ומה חדוש
נתחדש בדבריה, מאחר שיצא המלאך וגלה
לבלעם הכל די בזה. ועוד העקר חסר, כיון
שפתח ה' פי האתון, הנה לה לומר לבלעם
בחנם אתה הולך, כי לא תוכל לקללם:

אמנם לפי מה שכתבנו לעיל בשם רבנו
האר"י ז"ל יבוא הכל על נכון. ונוסיף עוד
לומר על ענין האתון, דהנה בלעם כל עקר
סמיכת כשוף ידיעתו היה תלוי באתון ובה
היה בוטח, וכמו שנאמר (לעיל פסוק כא) 'ויחבש
את אתנו', שחבשה ותקנה בכל מיני כשוף.
ובלעם היה חושב בדעתו ששקול הוא כנגד
משה ובני ישראל, דמה שפשה משיג עד
הדעת, גם הוא כן, ומה שפשה ובני ישראל
שרשם מהבל וכחם תלוי בפיהם, גם הוא כן,
ובזה יכול לשלט עליהם ולקללם. וסברתו
זאת בטלה ומבטלת, כי משה ובני ישראל
כלם שוים לטובה וכלם שרשם מצד הטוב,
והוא שרשו מצד הרע, והרע לפני הטוב
בטל ומבטל. ועוד, ידיעת משה והשגתו
דמצד הטוב כלה אמתית ומישבת בכל
עת, לא כן בלעם. וכל זה גלתה לו האתון
בדבריה, וכיון שעליה היה בוטח, גלתה לו
קלונו וקלונוהו, שלגבי משה ובני ישראל אינם
שוים כלום, דדוקא בצד סטרא אחרא שהם
מינם יש להם כח לעשות, אבל בסטרא
דקדושה אין להם שום כח ולא שום ידיעה
ולא שום השגה:

האתון בדבורה הוכיחה לבלעם את שפלותו

והנה בפתיחת פי האתון אמרה לו מה
עשיתי לך כי הכיתני, וכל השומע ידוע ידע
כי בשקר פתחה פיה, כי הלא שלש פעלות
עשתה לו, בתחלה עקמה עליו הדרך, אחר
כך לחצה לו רגלו אל הקיר, אחר כך רבצה
תחתיו, אם כן מה הלשון אומרת מה עשיתי
לך. אבל בזה גלתה קלונו וקלונוהו דלגבי משה
ובני ישראל אינם שוים כלום ואינם יכולים
לעשות שום דבר, וכך פגנת האתון, אמרה
לו, משהכיתני בודאי לא ראית המלאך,

באור יעקב

לך עם האנשים

נתפלל עליו שיתרפא. ועוד אמר להגיד לה, שבאותו היום תקח את בנה ותרחץ אותו יפה, ותלביש לו בגדים לבנים חדשים, ואחרי כל זה עליה לבוא אליו ביחד עם בנה. האשה קבלה את הדברים מפי בעל הבית ועשתה כדברי רבנו, ולמחרת הביאה את בנה עם הבגדים החדשים וכלו נקי.

באותה שעה רבנו ישב בהול של הבית, וכידוע במדקו ובאלגיר נהגו שבהול של הבית היו מתקנים ארבה לבית עם חור עד לגג. בקש רבנו מבעל הבית שיביא את הילד וישים אותו על הרצפה תחת הארבה, ובאותה שעה חדרה השמש דרך החור של הארבה עד הרצפה, ואז אמר רבנו לבעל הבית לשים את הילד על הרצפה היכן שרואים עגול של השמש. עשה בעל הבית כדברי רבנו, כשכל אותה עת יושבת אמו של הבחור בפנה השניה של ההול, ורואה מרחוק את מעשי הרב.

נתישב רבנו בדיוק מול הבחור, הסתכל עליו רגעים אחדים, ושאל אותו: "מה שמך?" אמר הבחור את שמו, ואז קרא לו רבנו: "כעת, קום ובוא אלי בגלילי". הבחור שהאמין ברב, קם כאיש גבור אשר מימיו לא חלה בכלל והגיע אל הרב ונשק את ידו. אמר לו רבנו: "כעת חזר לאיפה שהיית". חזר הבחור לשם ורבנו קרא לו שוב, ושוב בא הבחור אל רבנו. כך עשה רבנו שלוש פעמים ואז אמר לו: "כעת לך לך לאמך ותהיה בריא אולם וחקק, ובע"ה תאריך ימים". הלך הבחור לאמו, ושבו הבית כאשר הבחור הולך על רגליו כאחד האדם. שמחה האם שמחה גדולה מאוד על רפואת בנה. ותהם כל העיר על הפלא שעשה רבנו זיע"א, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליו.

כאשר בקר רבנו אביר יעקב זיע"א בעיר פרנדה באלגיר, הגיעו כל בני הקהלה היהודית אנשים ונשים וטף לקבל את פני רבנו הצדיק, שכן שמעו את שמע יעקב ואת נפלאותיו אשר חולל עם בני עדתו, ולכן הגיעו לקבל את פניו בשמחה גדולה, והלכו אחריו בשירים ובתפלים ובמחולות עד שקולם היה נשמע למרחוק.

כך הלכו אחרי רבנו כבדת דרך, עד שהגיעו לביתו של ראש הקהלה כי לשם הזמן, ושם נתישבו בשמחה גדולה וסעדו ביחד עם רבנו ועם כל נכבדי הקהלה ושמעו מפי רבנו דברי תורה הנחמדים מזהב ומפז. אחרי הסעודה כאשר נכנס רבנו לחדרו לנוח מעט מהדרך, הגיעה אשה אלמנה ובקשה מבעל הבית ראש הקהלה לעשות לה טובה. אנא, יכנס אל הרב הצדיק ויבקש ממנו להתפלל על בנה שימות.

התפלל בעל הבית על דבריה וחשב אותה למשגעת. "מה את אומרת?" שאל אותה, "להתפלל על בנך שימות?" והיא אומרת: "כן אדוני! ספר נא להרב שיש לי בן שהוא חולה במחלת השתוק ל"ע, ברגליו ובגדיו, והוא כבר בגיל שש עשרה שנה וצערו גדול, וכל הרופאים אמרו נושא לבריאותו, וכל מה שעשו לרפאות אותו לא הועיל כלום, וכך הוא משתק מיום לידתו. וכיון שאין לו כל תקווה בחייו לכן טוב לו המות מחיים. ובשביל זה אני מבקשת שתאמר לרב שיתפלל עליו שימות".

משנראה בעל הבית כיצד האשה מספרת את דבריה בבכי תמרורים, החליט להכנס אל רבנו. נכנס בעל הבית וספר לרבנו את כל מה שאמרה לו האשה. השיבו רבנו: "תאמר לה, שבמקום שנתפלל על בנה שימות

קדושת יעקב

ברכות התורה לפני ולאחריה

הנה ברך לקחתיו וברך ולא אשיבנה (כב כ).

רמזים נפלאים בפסוקי התורה

דברי תורה מתוקים מדבש ונפת צופים, וכל זמן שאדם ממשמש בהם, הוא מוצא בהם טעם. גם פסוקים שביסודם שזכים לענין מסים, נתן למצא בהם רמזים לאינסוף ענינים אחרים, כי אין גבול לסודות ולרזים הגנוזים בתורה הקדושה.

אומות העולם והמלאכים מתקנאים בישראל על התורה

רבנו זיע"א (בגדי השרד הגדה של פסח) מוצא בענינינו רמז לברכות התורה ברבים ובגידה, בה משבחים ישראל לפני ה' יתברך ומברכים אותו על אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו. שהרי בתורה הקדושה לא זכתה אף אחת מאומות העולם, מלבד עם בני ישראל, ואפילו המלאכים באו לידי קנאה כשראו את התורה יורדת לארץ, ובקשו מאת ה' יתברך כי יתן הודו על השמים, עד שהשיב להם משה רבנו תשובה ונצחם, וזכה למסרה לישראל.

ברכת התורה הנקראת 'לקח'

דבר זה נרמז בדברי הפסוק כאן. כי הנה, התורה נקראת 'לקח', כמאמר הכתוב (משלי ג יז) "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו". משום כך, בא בלעם לרמז על ברכת התורה, ואמר 'הנה ברך לקחת' - כלומר, יש לברך על התורה הנקראת 'לקח'.

ברכה לאחר לימוד התורה

כפי שיש לברך על התורה קדם שקוראים בה, כך יש לה ברכה

לאחריה לרב חשיבותה, "אשר נתן לנו תורת אמת, וחי עולם נטע בתוכנו". ועל כך המשיך ואמר: 'וברך ולא אשיבנה' - כלומר, אין משיבים את התורה ומגיחים אותה בארון, קדם שיברכו עליה ברכה אחרונה, כי אין משיבים את התורה אלא בברכה.

ירידת ישראל היא להעלות הניצוצות ולכן אי אפשר לקללם

אל מוציאו ממצרים כתועפת ראם לו יאכל גוים צרי ועצמתיהם יגרם וחציו יחפץ. כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו מברכיך ברוך וארריך ארוך (כד ח-ט).

והוסיף לומר לו, אל תתמה על דבר זה ותחשב שלא יהיה, כי כך היה כבר במצרים, שהיו מטמעים שם הניצוצות, ולא יצאו משם ישראל עד שהעלו כל הניצוצות, כמו שנאמר (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים'. וזהו שאמר אל מוציאו ממצרים כתועפת ראם לו, דהיינו, בשעה שהוציאו ממצרים כל הניצוצות שהיו שם עשה להם כעוף יעופף והפריחם והרימם מתוך הקלפות והביאם אצלו. אם כן, גם אתה אל תתמה אם תראה אותם נופלים ושוכבים בגלות, שהרי פריעת העם הזה ושכיבתו הוא כארי וכלביא שהם פורעים ושוכבים על השרף, כך העם הזה ושכיבתו בגלות היה לטרף טרף ולהעלות הניצוצות. וכיון שכן הוא העם הזה, מי יוכל לעמד כנגדו, ואני אין לי רק לומר לו בפה מלא, אתה העם הזה, מברכיך ברוך וארריך ארוך, כי כן ברכו אדון הפל, ואמר לי גם אני (ולעיל כב יב) 'לא תאור את העם

כי ברוך הוא' (פיתוחי חותם)